ISSN 23[illegible]
RNI No. MAHAUL03008/13/[illegible]2012-TC

POWER OF KNOWLEDGE

An International Multilingual Quarterly Refereed Research Journal

Volume : I Special Issue April - 2017

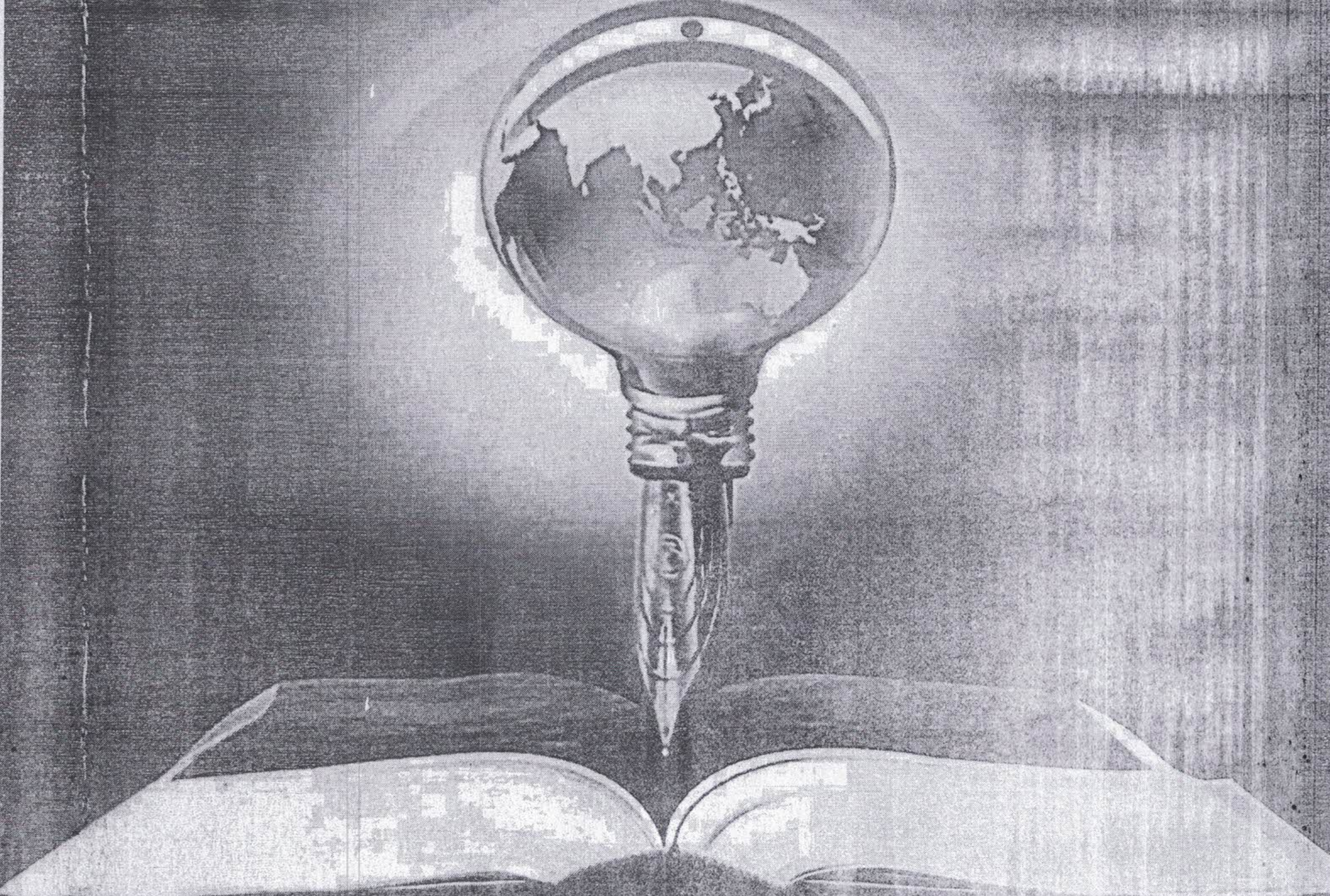

ARTS | COMMERCE | SCIENCE | AGRICULTURE | EDUCATION | MANAGEMENT | MEDICAL | ENGINEERING & IT | LAW | SOCIAL SCIENCES | PHYSICAL EDUCATION | JOURNALISM | PHARMACY

Editor
Sarkate Sadashiv Haribhau
Email : powerofknowledge3@gmail.com, shsarkate@gmail.com

Dr. Anil Chidrawar
I/C Principal
A.V. Education Society's
Degloor College, Degloor Dist.Nanded

ADAT VYAPARI EDUCATION SOCIETY'S
DEGLOOR COLLEGE, DEGLOOR
* Dist.Nanded *

RNI No. MAHAUL03008/13/1/2012-TC

POWER OF KNOWLEDGE

An International Multilingual Quarterly Refereed Research Journal

Editor
Dr. Sadashiv H. Sarkate

• Mailing Address •

Dr. Sadashiv H. Sarkate
Editor POWER OF KNOWLEDGE
Head of Dept. Marathi
Art's & Science College, Shivajinagar, Gadhi, Tq. Georai Dist. Beed-431 143 (M.S.)
Cell. No. 9420029115 / 7875827115
Email : powerofknowledge3@gmail.com /
shsarkate@gmail.com

Price : Rs. 300/-
Annual Subscription: Rs. 1000/-

२६	काया मातीत मातीत मधील कवितांचे स्वरूप	प्रा. डॉ. रविकांत शिंदे	९६
२७	भारतीय समाज आणि स्त्री प्रश्न	प्रा. डॉ. राजेंद्र रामकृष्ण [illegible]	[illegible]
२८	सदानंद देशमुख यांच्या कादंबरीतील पुरुषांचे चित्रण	प्रा. डॉ. गायकवाड [illegible]	[illegible]
२९	मराठी कवितेतील जागतिकीकरण	प्रा. डॉ. शंकर [illegible]	[illegible]
३०	खेळाचे मानसशास्त्र	प्राचार्य डॉ. विश्वास [illegible]	११८
३१	मौद्रिक धोरण आणि भाववाढ नियंत्रण	डॉ. ढास डी.के.	१२०
३२	[illegible] व सेवा करप्रणालीतील बदलाचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम	प्रा. डॉ. प्रशांत एन. देशमुख	१२१
३३	वस्तू व सेवा कर आढावा	प्रा. डॉ. भगवान सांगळे	१२७
३४	प्रा.म.पुं.रेगे यांचे तात्विक चिंतन	डॉ. संजय ह. पाटील	१३२
३५	राजर्षी शाहू महाराजांचे प्रशासन	डॉ. सटाले सिध्देश्वर नामदेव	१३८
३६	महात्मा गांधी यांचे अहिंसासंबंधी विचार	श्री. समाधान विठ्ठल लोंढे	१४१
३७	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या आर्थिक विचारांचा अभ्यास	श्री. बिरंगळ भरत गोरखनाथ	१४४
३८	स्वतंत्र विदर्भाबाबत राजकीय पक्षांच्या भूमिका	माधव चोले	१४८
३९	माडिया गोंड आदिवासींचे लोक-नृत्यगीत आणि समाजशास्त्रीय दृष्टीकोन	प्रा. डॉ. सुरेश वि. धनवडे	१५१
४०	महाराष्ट्रातील विज निर्मितीचे स्त्रोत, प्रगती, वापर, समस्येचे आर्थिक अध्ययन २००७-०८ ते २०१२-१३	DR. S. G. Vaidya	१५६
४१	The Study of Institutional Finance in Maharashtra	Prof. V.S. Kshirsagar	१६२
४२	Water Quality Assessment for Physico-Chemical Analysis in Ahmednagar City	Dr. Mrs. S. R. Deshmukh	१६६
४३	महाराष्ट्रातील आदिवासी लोककला	प्रा. डॉ. एम. बी. धोंडगे	१६८
४४	डाळींब बागेचे व्यवस्थापन	प्रा. श्रीमती टेकाडे मंगल शांतीनाथ, कॅप्टन डॉ एम.जी.राजपंग	१७०
४५	राजधर्म का पालन करने के लिए समर्पित शरीर गांधारी	डॉ. पुष्पा गोविंदराव गायकवाड.	१७६
४६	मराठी भाषा अभ्यासातून मिळणाऱ्या नव्या संधी	डॉ. जयदेवी पवार	१८०
४७	बीड जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येचे समाजशास्त्रीय अध्ययन - विशेष संदर्भ गेवराई तालुका	प्रा. डॉ. तंगलवाड दत्ता माधवराव	१८३
४८	मराठी साहित्य आणि मराठी चित्रपट - संबंध	प्रा. रमेश वा. रिंगणे	१८८
४९	[illegible]	डॉ. भगवान डोंगरे	१९०
५०	केंद्रिय अंदाजपत्रकातील महिलांसाठी तरतुदी	प्रा. महाजन संजय बाबूराव	१९४
५१	Child Malnutrition A Horrible Problem in India	Mr. Manal Bhagwan Suresh	२०४
५२	भारत में जनसंख्या नियंत्रण का प्रयास	प्रा. विद्या जगन्नाथराव भिल्लारे	२०९
५३	व्यंकटेश माडगूळकर यांच्या 'माणदेशी माणसं' मधील शोषकता	प्रा. डॉ. बाळासाहेब एस. चव्हाण	२११
५४	शेतकऱ्यांच्या समस्या निर्मुलनात शासनाची भूमिका	डॉ. शंकर लेखने	२१५
५५	Antibacterial activities of marine polychaetes Lumbrineris hetropoda	Vaidya V. V.	२१९
५६	Parent - Child Relationships in the novles of Toni Morrison	Anket Bhayar	२२४

ADAT VYAPARI EDUCATION SOCIETY'S DEGLOOR COLLEGE DEGLOOR * Dist.Nanded *

स्वतंत्र विदर्भाबाबत राजकीय पक्षांच्या भूमिका

माधव चांल
सहाय्यक प्राध्यापक,
राज्यशास्त्र विभाग
देगलूर महाविद्यालय,देगलूर

'स्वतंत्र विदर्भ राज्यांचा प्रश्न हा महाराष्ट्राच्या राजकारणातील एक महत्त्वाचा मुद्दा बनलेला आहे. त्यामुळ स्वतंत्र विदर्भ राज्याची प्रश्नः राजकीय पक्षांच्या भूमिका' या शोधनिबंधात आपण येथे स्वतंत्र विदर्भ राज्यासंबंधी राष्ट्रीय आणि राज्यांतर्गत प्रादेशिक पक्षांच्या भूमिकांचा अभ्यास करणार आहोत. त्याच बरोबर सत्तेच्या समीकरणात (केंद्रीयआणि राज्य राजकारणात) पक्षांच्या सत्तावादी भूमिकेत कसा बदल झाला आहे. याचाही अभ्यास करणार आहोत. राजकीय पक्षांच्या सत्तेच्या राजकारणातील दुटप्पी भूमिकेमुळे विदर्भ राज्यांचा प्रश्न कसा ताटकळीत राहीलेला आहे. याचाही अभ्यास प्रस्तुत शोधनिबंधात केलेला आहे.

येथे आपण काँग्रेस, भाजपा, शिवसेना, भारिप बहुजन महासंघ, राष्ट्रवादी काँग्रेस, साम्यवादी पक्ष, स्वतंत्र भारत पक्ष, फॉरवर्ड ब्लॉक पक्ष, जनता दल युनायटेड, आरपीआय, बोल्शेविक पक्ष, विदर्भ समाजवादी फोरम, विदर्भ नवनिर्माण सेना, यांच्या भूमिकांचा अभ्यास करणार आहोत.

काँग्रेस :

काँग्रेसने सुरुवातीपासून आपली सत्ता स्थिर करण्यासाठी आणि प्रभुत्व कायम ठेवण्यासाठी विदर्भाचा दुहेरी वापर केलेला आहे. पुनर्रचना आयोगाने स्वतंत्र विदर्भ राज्याची शिफारस केलेली होती पण तसे न करता काँग्रेसने व्दैभाषिक मुंबई राज्यात काँग्रेसची सत्ता वाचविण्यासाठी काँग्रेसनिष्ठ विदर्भ मुंबईला जोडण्यात आला पुढे १९५७ ला यशवंतरावाच्या नेतृत्वाखाली काँग्रेसचे सरकार निर्माण करण्यासाठी विदर्भाचा वापर केला. यशवंतरावांनी शासकीय स्तरावर विकासाचे भरभरुन आश्वासन आणि विदर्भवाद्‌याना मंत्रीमंडळात घेतले. त्यामुळे स्वतंत्र विदर्भ राज्याची चळवळ धुसर झालेली होती. इंदिराजींनेही असेच गटबाजीचे राजकारण करुन विदर्भवाद्‌यांना हाताशी धरुन विदर्भाची चळवळ कमकुवत केलेली होती. त्याचे बळी जांबुवंतराव धोटे झालेले होते राजीव गांधीने स्वतंत्र विदर्भ राज्य निर्माण करण्याचे सुचित केले होते.पण विदर्भ वेगळा झाल्यास मुंबईवरील सत्ता जाईल, म्हणून विदर्भातीलच नेत्यांनीच भीती व्यक्त केली होती. युती शासनाच्या काळात युतीला अडचणीत आणण्यासाठी विदर्भातील काँग्रेस नेत्यांनीच एकजुटीने स्वतंत्र विदर्भाचे आंदोलन चालविले होते. रालोआच्या काळात सुरुवातीला काँग्रेसने स्वतंत्र विदर्भाचे समर्थन केले. पण संसदेत स्वतंत्र विदर्भ राज्याला विरोध केले. कारण काँग्रेस विदर्भ वगळता उर्वरित महाराष्ट्रात अल्पमतात होती. तसे झाले असते तर उर्वरित महाराष्ट्रातील सत्ता हातची गेली असती. अर्थात काँग्रेसने विदर्भाचा मुद्दा सत्तेच्या राजकारणासाठी वारंवार वापरलेला आहे. सध्या काँग्रेसने संदिग्ध भूमिका घेऊन हा मुद्दा दाबला आहे. विदर्भवादी काँग्रेसच्या नेत्यांनी काँग्रेसमधीच राहुन सत्ता उपभोगुन स्वतंत्र विदर्भाची मागणी व्यक्तीगत स्तरावर करुन विदर्भ करण्याची जबाबदारी श्रेष्ठीवर सोपवून दिलेली आहे. विदर्भासाठी राजीनामे देऊन पक्षातून बाहेर पडून संघटन करुन मोठे आंदोलन उभे केलेले नाहीत. विदर्भातील काँग्रेसमधील नासिकराव

VYAPARI EDUCATION SOCIETY'S DEGLOOR COLLEGE, DEGLOOR Dist.Nanded

तिरपुडे, टि.जी.देशमुख, एन.के.पी.साळवे, वसंत साठे या सर्व राजकीय नेत्यांनी सत्ता सुख उपभोगुन उतरत्या वयात विदर्भाचा मुद्दा लावून धरला होता. सध्या काँग्रेसची संदिग्ध भूमिका आहे. कारण वेगळा विदर्भ झाला तर उर्वरित महाराष्ट्रात सत्तेसाठी राष्ट्रवादीला सोयीस्कर होणार आहे. त्याचा फटका काँग्रेसला बसणार आहे. त्यामुळे ठोस भूमिका न घेता जनतेचा पाठिंबा कायम ठेवण्याचा प्रयत्न आहे.

भाजपा :

भाजपाने सुरुवातीपासूनच राष्ट्रीय स्तरावर आणि पक्षांच्या जाहिरनाम्यात प्रशासकीय सुलभतेसाठी छोट्या राज्यांचे समर्थन केलेले आहे. महाराष्ट्रात स्वतंत्र विदर्भाच्या मुदयावर ठाम भूमिका घेतली आहे. पण महाराष्ट्रातील शिवसेने सोबतच्या प्रादेशिक राजकारणाच्या युतीसाठी माघार घेते. ही मुख्य अडचण भाजपाची आहे. सेना अखंड महाराष्ट्रवादी आहे. त्यामुळे विदर्भ राज्यांच्या मुदयावरुन शिवसेनेची युती तुटते म्हणून भाजपा मौन बाळगुन राहते. महाराष्ट्रात सत्तेत यायचे तर शिवसेनेशिवाय शक्य नाही. सत्तेचा मोह भाजपाला सोडवत नाही. विदर्भ राज्याच्या नावाने राज्यात भाजपाची सत्तेत राहून आणि विरोधी बाकात राहुन अडचण झालेली आहे. सद्य:स्थितीत काँग्रेस प्रमाणेच भाजपा सुध्दा विदर्भाच्या मुदयावर एकत्रित येणे, पत्र व्यवहार करणे, श्रेष्ठींना भेटणे या पलीकडे स्वतंत्र विदर्भासाठी मोठे जनआंदोलन उभा करणारा भाजपामध्ये एकही नेता नाही. नितीन गडकरी तर आता कायम दुरावल्यागत झाले आहेत तर देवेंद्र फडणीस कधी-कधी आपले अस्तित्व दाखवून देण्यासाठी प्रयत्न करतात.[१,२,३]

शिवसेना :

शिवसेनेचा मराठी भाषा, भूमिपुत्रांचा सिध्दांत हा वैचारिक आधार आहे, सेनेने मराठी भाषेचे एकच राज्य असले पाहिजे दोन राज्य करण्याला स्पष्ट विरोध केलेला आहे. त्यामुळेच सेनेने स्वतंत्र विदर्भ राज्य करण्याला विरोध केलेला आहे. स्वतंत्र विदर्भाची मागणी ही अमराठी लोकांची आहे. स्वतंत्र विदर्भ झाले तर अमराठी मुख्यमंत्री होईल आणि त्यांचाच प्रभाव वाढेल. शिवसेनेने युतीची सत्ता असतांना भाजपाला स्वतंत्र विदर्भ राज्य करण्याला संसदेत विरोध केलेला आहे. शिवसेनेला मराठी भाषेच्या मुद्यावर विदर्भ मराठवाडा कोकणात यशही मिळालेले आहे. त्यामुळे या मुदयामुळे पक्षाचे हितही आहे.[४,५]

साम्यवादी पक्ष (CPI, CPM) :

साम्यवादी पक्षाने सरसगट छोट्या राज्यांचे समर्थन न करता प्रत्येक राज्याबाबत गुणवत्तेवर निर्णय घेण्याची भूमिका घेतलेली आहे. भारतीय कम्युनिष्ट पक्षाने छत्तीसगड आणि तेलंगणाला मान्यता दिलेली आहे. तर मार्क्सवादी कम्युनिष्ट पक्षाने पश्चिम बंगालमधून गुरखालँड देण्याला विरोध केला आहे. महाराष्ट्रात संयुक्त महाराष्ट्राच्या आंदोलनाच्या काळात हे दोन्ही पक्ष एकच होते. या पक्षाने संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीत महत्वाचे सक्रिय राहुन योगदान दिलेले होते. १०५ हुतात्म्यापैकी बहुसंख्य कार्यकर्ते याच पक्षाचे होते म्हणून या पक्षाने संयुक्त महाराष्ट्र कायमच राहिला पाहिजे. अशी भूमिका या पक्षाने घेतलेली आहे.[६] या भूमिकेला मार्क्सवादी अभ्यासक श्रीनिवास खांदेवाले यांनी विरोध केलेला आहे. शेकाप पक्षानेही संयुक्त महाराष्ट्राचे तुकडे न होता तो अखंड राहिला पाहिजे त्यासाठी जयंत पाटील यांनी विधान परिषदेत महाराष्ट्र अखंड राहीला पाहिजे असा ठराव संमत करावा अशी भूमिका घेतलेली होती.[७]

मनसेची या मुदयावर तळ्यात-मळ्यात अशीच भूमिका राहिली आहे. कारण विदर्भातून [illegible] येण्याची फारसी आशा दिसत नाही. तरीसुध्दा विदर्भासंबंधी सार्वमत घ्यावे. त्यात जनतेचा कौल [illegible] असल्यास आमचा पाठिंबा राहिला अशी भूमिका राज ठाकरेंनी घेतली आहे.[८]

राष्ट्रवादी कॉंग्रेस :-

राष्ट्रवादी कॉंग्रेसने स्वतंत्र विदर्भाला जनतेचा व्यापक पाठिंबा मिळत नाही म्हणून तसेच आपल्या पक्षाला विदर्भात मिळणारा पाठिंबा नगन्य असल्याकारणाने संदिग्ध भूमिका घेतली आहे. विदर्भातील जनतेला स्वतंत्र विदर्भ हवा असेल तर तो देऊ अशी सावध भूमिका शरद पवारांनी घेतलेली आहे. स्वतंत्र विदर्भ झाल्यास उर्वरित महाराष्ट्रात एकतर्फी सत्ता स्थापण्यासाठी राष्ट्रवादी कॉंग्रेसला स्वतंत्र विदर्भ हवाच आहे. पण या मुदयावर राष्ट्रवादी पक्षाने जनमाणसांचे आंदोलन उभ केलेले नाही. सध्या विदर्भातील निधी पश्चिम महाराष्ट्राकडे वळविण्यावरुन, जलसिंचनाच्या घोटाळ्यावरुन राष्ट्रवादीची प्रतिमा विदर्भात मलिन झालेली आहे. त्यामुळे येणाऱ्या निवडणूकीत फटका बसण्याची शक्यता आहे.[१०,११] विदर्भातील इत्तर काही पक्षांनी समित्यांनी स्वतंत्र विदर्भाची बाजू दीर्घकाळापासून भक्कमपणे लावून धरली आहे. पण त्या पक्षांची ताकद/क्षमता सरकारला वाकवण्याइतकी नाही. त्यात भारिप-बहूजन महासंघ, स्वतंत्र भारत पक्ष, फॉरवर्ड ब्लॉक पक्ष, जनता दल युनायटेड, आर.पी.आय, विदर्भ समाजवादी फोरम, आणि विदर्भ नवनिर्माण सेना इत्यादी.

एकंदरीत कमकुवत राजकीय पक्ष वगळता राजकीय पक्षांच्या ठाम व निर्णायक भूमिकेचा अभाव, थकलेले ज्येष्ठ विदर्भवादी नेते.राजकीय पक्षांच्या प्रभावाची बदलेली गणिते, यामुळे परिस्थिती स्वतंत्र विदर्भ राज्याच्या विरोधी आहे. विदर्भ राज्याचा मुद्दा, पक्ष, नेते सत्ता गेली की, पद गेले की निवडणूक आली की आणि नागपूरअधिवेशनात हा मुद्दा रंगतो आणि नंतर सर्वकाही अलबेल होते.असा आज पर्यंतचा अनुभव आहे.

संदर्भ सूची :

१. विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ, वार्षिक अहवाल, २०१०-११, पृष्ठ १९

२. मोरेश्वर बडगे, ३१ जुलै २०१३, विदर्भ राज्य-किती जवळ किती दुर ? दै.लोकमत नागपूर, पृष्ठ-६

३. बबन लाव्हात्रे, ६ डिसेंबर २०१२, विदर्भ राज्याचे खच्चीकरण, प्रबुध्द प्रकाशन नागपूर, पृष्ठ-४६,४८

४. हेमंत कडुकर, २००८-०९ महाराष्ट्र वार्षिकी, वेगळ्या विदर्भ राज्याची मागणी, युनिक ॲकडमीपुणे, पृष्ठ ६३,६४

५. पुर्वोक्त, पृष्ठ-६५, ६६

६. सुहास कुलकर्णी, मिलिंद चंपानेरकर, २६ फेब्रुवारी २०१३, असा घडला भारत, (१९४७-२०१२) रोहन प्रकाशन - पृष्ठ-१९६

७. लोकसत्ता, १ ऑगस्ट २०१३, मुंबई,

८. संतोष प्रधान, ६ ऑगस्ट २०१३, विदर्भाची राजकीय पोळी, लोकसत्ता, पृष्ठ-६

९. पुर्वोक्त, पृष्ठ- ६१

१०. संतोष प्रधान, ६ ऑगस्ट २०१३, विदर्भाची राजकीय पोळी, लोकसत्ता, पृष्ठ-६

११. लोकसत्ता, १ऑगस्ट २०१३, नागपूर.

Dr. Anil Chidrawar
I/C Principal
A.V. Education Society's
Degloor College, Degloor Dist.Nanded